

KAIMO JAUNIMO SOCIALINĖ ATSKIRTIS: KĖDAINIŲ RAJONO ATVEJIS

Rasa VITKAUSKIENĖ, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Bioekonomikos plėtros fakultetas,
el. paštas: rasa.vitkauskiene@vdu.lt

Santrauka

Šiame straipsnyje siekiama atskleisti kaimo jaunimo socialinės atskirties ypatumus ir prevencijos galimybes Kėdainių rajone. Tyrimui atlikti buvo naudojama mokslinės literatūros analizė ir sintezė, antrinių duomenų analizė. Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad jaunimo nedarbas ir mažas užimtumas yra viena pagrindinių socialinės atskirties priežasčių. Ribotos įsidarbinimo galimybės jaunimui reiškia mažesnes pajamas, priklausomybę nuo socialinių išmokų, taip pat ribotas galimybes dalyvauti visuomeniniame gyvenime, o tai lemia jų socialinę atskirtį. Ilgalaikis nedarbas ir mažas veiklų pasirinkimas ilgalaikėje perspektyvoje sukelia ne tik ekonominius sunkumus, bet ir didina socialinių problemų atsiradimo tikimybę (pavyzdžiui, nusikalstamumo, priklausomybių).

Reikšminiai žodžiai: jaunimas, socialinė atskirtis, prevencija, darbas su jaunimu, užimtumas.

Įvadas

Mokslinėje literatūroje socialinė atskirtis apibrėžiama kaip reiškinys, kai tam tikros visuomenės grupės patiria ribotas galimybes dalyvauti socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Socialinė atskirtis vyrauja įvairiose visuomenės grupėse (Brazienė, Merkys, 2012). Kaimo jaunimas yra viena iš labiausiai pažeidžiamų grupių, susiduriančių su ribotomis švietimo, užimtumo ir laisvalaikio galimybėmis.

Dažnai jaunimas siejamas su valstybės ateitimi, naujų idėjų generavimu. Jaunimas kaip socialinė grupė, atskira visuomenės dalis išsiskiria ne tik amžiumi ir tam tikromis išskirtinėmis savybėmis, bet ir jiems būdingomis specifinėmis problemomis. Ypatingai svarbu analizuoti kaimo jaunimo socialinės atskirties prevencijos galimybes, nes jauni asmenys, gyvenantys periferijoje, susiduria tik su jiems būdingomis problemomis. Jaunų žmonių situacija priklauso nuo daugelio visuomeninių veiksnių, tokių kaip švietimas, užimtumas, darbo rinka ir kt. (Okunevičiūtė-Neveauskienė; Pocius, 2024).

Tyrimo tikslas – atskleisti Kėdainių rajono kaimo jaunimo socialinės atskirties situaciją ir jos prevencijos galimybes.

Iškeltam tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti kaimo jaunimo socialinės atskirties ir prevencijos ypatumus.
2. Nustatyti Kėdainių rajono kaimo jaunimo prevencijos galimybes, siekiant mažinti socialinę atskirtį.

Tyrimų objektas ir metodai

Tyrimo objektas – Kėdainių rajono jaunimo socialinė atskirtis ir jos prevencija.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, antrinių duomenų analizė, grafinis vaizdavimas.

Mokslinės literatūros paieška vykdyta naudojantis „Google Scholar“ paieškos sistema, Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos ištekliais. Paieška vykdyta naudojant angliškus ir lietuviškus žodžių junginius: kaimo jaunimas, socialinė atskirtis, socialinės atskirties prevencija. Antriniai duomenys gauti iš Kėdainių rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimo ataskaitos. Analizuojami jaunimo nedarbo trukmės ir užimtumo rodikliai.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Jaunimo socialinė atskirtis ir jos situacija

Kalbant apie socialinę įtrauktį, kaip procesą, kuris padeda socialiai atskirtiems žmonėms integruotis į juos supančią visuomenę, būtina pradėti nuo socialinės atskirties sąvokos. Socialinę atskirtį patiriantys žmonės yra tikslinė grupė, į kurią nukreiptos visos integralios priemonės. Abu šie reiškiniai yra kompleksiški, t. y. apimantys kelias grupes ar individualius asmenis, kurie sąveikauja tarpusavyje ir galutinis rezultatas daugiau ar mažiau paveiks kiekvieną grupę/asmenį. Dėl sąvokos apimančio kompleksškumo, skirtingi autoriai (Ališauskienė, Baltrušaitytė, Bučaitė-Vilkė – 2015; Brazienė ir Merkys, 2012; Dudutytė ir Adamonė, 2022; Tereškinas, 2015) pateikia nemažai skirtingų socialinės atskirties apibrėžimų ir sutelkia dėmesį į skirtingus aspektus. Socialinė atskirtis mokslininkų dažniausiai apibūdinama kaip kompleksinis reiškinys, kylantis iš socioekonominės nelygybės, kuris pasireiškia konkrečių grupių apribojimu naudotis visuomenės sukuriamomis gėrybėmis, užsiimti darbine veikla ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagrindinės reiškinio atsiradimo priežastys įvardijamos kaip mažas užimtumas, pakankamų pajamų nebuvimas, neįgalumas, ilgalaikis nedarbas, priklausomybė nuo psichotropinių medžiagų, mokymosi visą gyvenimą galimybių trūkumas bei socialinių tinklų nepakankamas prieinamumas.

Kaimo vietovėje gyvenantys asmenys dažniau patiria socialinę atskirtį dėl demografinių priežasčių, tokių kaip nuolat didėjantis vyresnių asmenų skaičius, jaunų asmenų mažėjimas dėl jų išvykimo į miestus studijuoti ar dirbti, dėl

neišvystytos patogiam gyvenimui infrastruktūros. Kaimo gyventojai patiria ne tik socialinę, bet ir teritorinę atskirtį. V. Daugirdas ir kt. (2019) teritorinę atskirtį apibrėžia kaip gyventojų aptarnavimo įstaigų tinklo nykimą. Minimą tinklą apėmė socialinė, ekonominė ir demografinė sritys ir tarpusavyje buvo glaudžiai susijusios. Nykstant suformuotiems tinklams, didėja atstumas, kurį reikia įveikti norint pasiekti institucijas ar darbo vietas iš periferinių vietovių, t. y. įstaigos tolsta nuo gyventojų, tampa vis sunkiau pasiekiamos – didėja fizinė atskirtis, todėl atitinkamai prastėja gyvenimo kokybė visuomenės periferijoje.

Lietuvos Respublikos jaunimo pagrindų įstatyme (galiojanti redakcija 2021 07 01, 2 str.) jaunas žmogus apibrėžiamas kaip asmuo nuo 14 iki 29 metų. Jaunimas yra didelė ir įvairi populiacija, kuri apima skirtingus poreikius ir požiūrius turinčius asmenis (Šilalienė, Šukvietienė, 2023). Kaimo vietovių jaunimas yra mažiau privilegijuotoje padėtyje nei jaunimas, gyvenantis labiau urbanizuotoje aplinkoje, pavyzdžiui, jis turi mažiau galimybių įsidarbinti, apsirūpinti būstu ar naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Jie susiduria su amžiui būdingu pažeidžiamumu ir tiesiogiai kenčia dėl nepakankamai išvystytos infrastruktūros ir paslaugų jų bendruomenėse (Serban, Brazienė, 2021). Todėl galima teigti, kad jaunimo socialinė atskirtis – tai jauni asmenys, gyvenantys periferijoje, turi ribotas galimybes arba negeba pilnavertiškai dalyvauti bendruomenės gyvenime, darbinėje veikloje. Jaunimas, patiriantis atskirtį, ateityje susiduria su dar didesnėmis kliūtimis integruojantis į visuomenę.

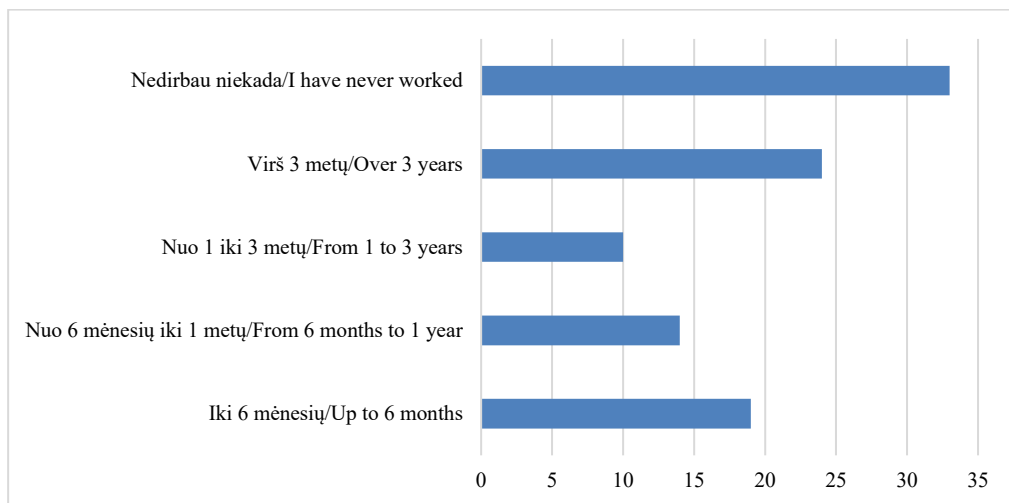
Jaunimo socialinė atskirtis neatsiranda savaime ir netikėtai. Tokiam reiškiniui susiformuoti įtaką daro įvairūs veiksniai ir priežastys. I. Zaleskienė (1998), nagrinėjusi socialinę atskirtį, išskyrė pagrindines tapimo socialiai atskirtu priežastis, kurios taikomos ir jaunimui:

- *asmeninės* – dėl asmeninių, psichologinių, kultūrinių ar ekonominių priežasčių žmogus (pavyzdžiui, jaunas žmogus) nesijaučia visuomenės dalimi, pavyzdžiui, dėl žemos savivertės, pasyvumo, naujovių baimės, teisių nežinojimo, nepasitikėjimo savimi ir kitais, nepakankamo išsilavinimo ar verslumo stokos.

- *visuomeninės* – tam tikras visuomenės poveikis asmeniui, dažnai susijęs su išteklių stoka, apsunkina pastangas įtraukti asmenis, susiduriančius su šiomis problemomis, tokiomis kaip nedarbas, žemas gyvenimo lygis ar nepakankamas dalyvavimas bendruomenės ir visuomenės socialiniame gyvenime.

Taip pat A. Dudutytė ir D. Adamonė (2020) atkreipia dėmesį, kad socialinės atskirties priežastys yra glaudžiai susijusios su sąlygomis, kuriose asmuo gimęs ir auga.

Verta paminėti, kad 2022 m. Kėdainių rajono savivaldybėje buvo atliktas Jaunimo problematikos tyrimas, kurio rezultatai leido įsivertinti savivaldybės jaunimo situaciją, laiku atpažinti ir įvardyti jaunimą ištinkančius sunkumus ir planuoti bei koordinuojant vykdyti intervencijos ir prevencijos programas, apjungiant valstybės institucijas ir įvairių jaunimo bei su jaunimu dirbančias organizacijas. Tyrimo metu buvo tiriamos jaunimo problemos šiose srityse: mokslas ir studijos, darbas, laisvalaikis, gyvenimo sąlygos, dalyvavimas, fizinė ir psichologinė savijauta, įpročiai ir gyvenimo būdas, šeima, draugai, kaimynystė ir jaunimo probleminio / rizikingo elgesio apraiškos. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad labiausiai probleminės sritys yra darbas, dalyvavimas ir žalingi įpročiai. Galima daryti prielaidą, kad problemos šiose srityse didina jaunimo socialinę atskirtį. Tyrimo metu nedirbančių jaunų žmonių buvo klausiama, kiek laiko, paskutiniu metu, jie nedirba (žr. 1 pav.).

Šaltinis: Kėdainių rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimo ataskaita (2022)

Source: Kėdainiai District Municipality Youth Survey Report (2022)

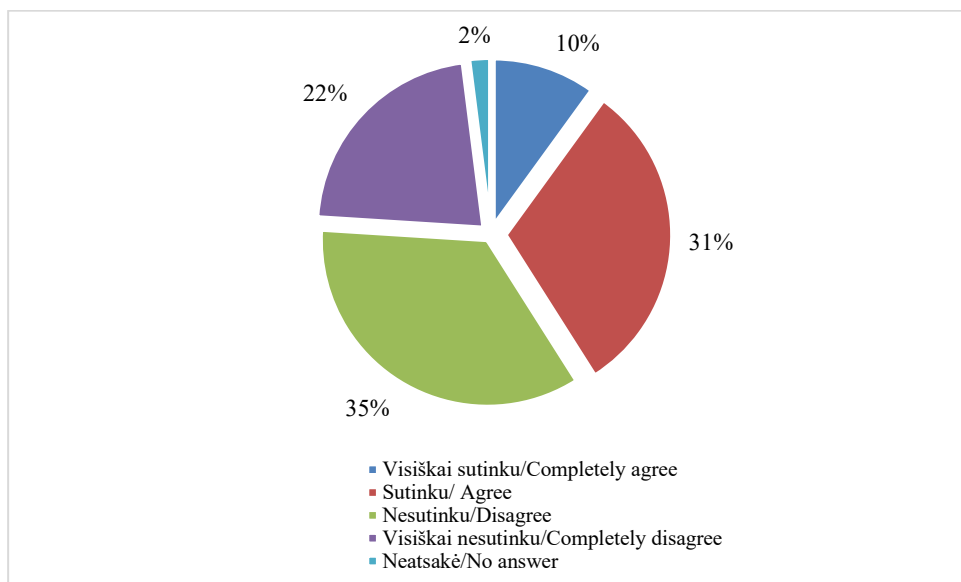
1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal paskutinio nedarbo trukmės rodiklį

Fig 1. Distribution of respondents by duration of last unemployment

Tyrimo rezultatai parodė, kad 19 proc. apklaustųjų nedarbo trukmė yra iki 6 mėnesių, 14 proc. – nuo 6 mėn. iki 1 metų, 10 proc. – nuo 1 iki 3 metų. 24 proc. respondentų nedarbo trukmė – virš 3 metų. Dar 33 proc. apklaustųjų nurodė niekada nedirbę. Prašant tiriamųjų nurodyti pagrindines nedarbo priežastis, po 14 proc. respondentų nurodė nerandantys jokio darbo, negaunantys darbo už juos tenkinantį darbo užmokesį arba negaunantys darbo kurio pobūdis juos tenkintų. Po 10 proc. respondentų nurodė tai, kad yra vaiko priežiūros atostogose arba slaugo sergantį giminaitį. 38 proc.

apklaustųjų pasirinko atsakymą „Kita“. Atsakymo variantą „Kita“ pasirinkę respondentai pagrindinėmis nedarbo priežastimis nurodė tai, kad neranda darbo, kurį galėtų derinti su vaiko auginimu arba šiuo metu mokosi.

Laisvalaikį galima apibūdinti kaip likusį laiką po mokslo ar darbo. Pasak D. Rėklaitienės ir kt. (2010), pagrindinis laisvalaikio uždavinys socialinėje sistemoje yra garantuoti tokią laiko praleidimo kokybę, kad formuotųsi kuo įvairiapusiškesnė asmenybė, gebanti integruotis į visuomenę. Siekiant išsiaiškinti jaunimo užimtumo galimybes, tiriamųjų buvo klausiama, ar jų gyvenamojoje vietovėje ir kaimynystėje yra veiklų, kuriomis gali užsiimti laisvalaikiu (žr. 2 pav.).

Šaltinis: Kėdainių rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimo ataskaita, 2022

Source: Kėdainiai District Municipality Youth Survey Report (2022)

2 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal Jaunimo užimtumo kaimynystėje rodiklį

Fig 2. Distribution of subjects according to the Neighbourhood Youth Employment Indicator.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 57 proc. respondentų mano, kad kaimynystėje, kurioje gyvena, trūksta jaunimui skirtų veiklų, 41 proc. respondentų sutinka ar visiškai sutinka, kad kaimynystėje, kurioje gyvena, yra daugybė dalykų, kuriais gali užsiimti jaunimas, 2 proc. apklaustųjų į klausimą neatsakė. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad trūksta jaunimui skirtų erdvių ir veiklų.

Jaunimo pagrindų įstatyme mobilusis darbas su jaunimu apibrėžiamas, kaip darbas su jaunimu nuvykus į gyvenamąją teritoriją, kurioje nėra darbo su jaunimu infrastruktūros, atsižvelgiant į šioje teritorijoje gyvenančių jaunų žmonių individualius poreikius. 2022 m. Kėdainių rajono savivaldybės administracijos Jaunimo reikalų koordinatore inicijavo atliktą apklausą dėl mobilaus darbo su jaunimu kaimiškose vietovėse, poreikio. Apklausos/analizės tikslas – išsiaiškinti jaunimo nuomonę apie jų užimtumo galimybes ir kuriose vietovėse reikalinga mobiliojo darbo su jaunimu paslauga. Apklausos rezultatai parodė, kad daugelyje kaimiškųjų seniūnijų nėra nei vienos organizacijos aktyviai dirbančios su jaunimu. Taip pat jaunimas gyvenantis labiau nutolusiose kaimo vietovėse nėra girdėję apie atvirąjį jaunimo centrą, atvirąsias jaunimo erdves bei atvirą ir mobilų darbą su jaunimu.

Jaunimo nedarbas ir mažas užimtumas yra vienos pagrindinių socialinės atskirties priežasčių. Ribotos įsidarbinimo galimybės nulemia priklausomybę nuo socialinių išmokų ir ribotas galimybes dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Maža veiklų pasirinkimo įvairovė sukuria socialinę izoliaciją bei didina socialines problemas.

Jaunimo socialinės atskirties prevencija

Tam, kad jaunimo problemos būtų sprendžiamos iš esmės ir būtų užtikrintos jaunimo socialinės atskirties prevencijos priemonės, svarbu, kad į procesą įsitrauktų valstybės institucijos, įvairios jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos bei būtų įtraukiamas pats jaunimas. A. M. Serban ir R. Brazienė (2021) akcentuoja, kad kaimo vietose gyvenančiam jaunimui reikia kokybiškų viešųjų paslaugų vietos lygmeniu, jų gyvenamojoje vietovėje, paslaugų, kurias jie galėtų lengvai gauti. Daugeliui jaunų žmonių sunku išvelgti kaimo vietovių potencialą, o jaunimo aktyvumas kaimo vietovėse yra gana žemas.

Kėdainių rajone, siekiant jaunimo socialinės atskirties mažinimo ir prevencijos didinimo, yra susikūrusių ir sėkmingai savo veiklą vykdančių nevyriausybinių organizacijų (NVO). Kai kurios jų dirba išskirtinai su kaimo vaikais ir jaunimu. Svarbiausias dalykas, kurį gali suteikti NVO jaunimui – neformalus ugdymas: užsiėmimai, seminarai, paskaitos, renginiai, stovyklos ir kitos įvairios užimtumo veiklos. Visos tokios veiklos, tai orientacija į jaunimo saviugdą, vertybių ugdymą, praktiką, informaciją ir teorines žinias, socialinių įgūdžių gilinimą, komunikavimo gerinimą ir daugelį dalykų, kuriuos gali pasiūlyti Jaunimo nevyriausybinių organizacijų (JNVO). 1 lentelėje pateiktos organizacijos, dirbančios su jaunimu ir savo veiklą vykdančios Kėdainių rajone.

1 lentelė. Organizacijos, dirbančios su jaunimu, Kėdainių rajone (sudaryta autorės)

Table 1. Organizations working with youth in Kėdainiai district

Organizacija <i>Organisation</i>	Veiklos tikslas <i>Objective of the activities</i>
Lietuvos moksleivių sąjungos Kėdainių rajono mokinių taryba	Atstovauti rajono mokinių interesams, keistis informaciją ir ją skleisti rajono bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams.
VšĮ „Laiptai į viltį“	Sudaryti sąlygas tikslingam ir įvairiapusiam Kėdainių rajono vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumui.
Labdaros ir paramos fondas „Tavo svajonė“	Teikti socialines, psichologines ir ugdymo paslaugas socialinės rizikos šeimoms ir jų vaikams.
Asociacija „Trinus“	Socialinės partnerystės pagrindu kurti ir įgyvendinti kryptingas jaunimo užimtumo, prevencijos ir neformalaus ugdymo(si) veiklas, sąlygojančias sėkmingą jaunų žmonių socializaciją, ugdančias jų asmeninę brandą, pilietiškumą, socialinius įgūdžius.
Asociacija „Senamiesčio draugai“	Atsakingo, sąmoningo, pilietiško visuomenės nario ugdymas.
Savatorių asociacija „Spindulys“	Vykdyti jaunimo socialinę, kultūrinę, pažintinę, edukacinę, sportinę veiklą ir puoselėti dvasines vertybes.
VšĮ „Aktyvios veiklos akademija“	Sportinės jaunimo veiklos
Kėdainių jaunimo centras „Tiltai“	Ugdyti jaunimą pagal krikščioniškos moralės principus.
Kėdainių Povilo Lukšio šaulių draugija	Įvairių visuomeninių renginių, savanoriškos veiklos ir iniciatyvų organizavimas, kultūros paveldo išsaugojimas bei pagalba nevyriausybinėms organizacijoms, darbas su jaunimu.
Užimtumo tarnyba	Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims didinti jų užimtumo galimybes ir užtikrinti ilgalaikį dalyvavimą darbo rinkoje.
Kėdainių suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centras	Teikti įvairiapusiškas formaliojo ir neformaliojo švietimo paslaugas; tenkinti vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų ugdymosi, profesinio tobulėjimo ir saviraiškos poreikius.

Kalbant apie organizacijas, dirbančias su jaunimu, viena iš pagrindinių yra 2015 m. Kėdainių rajone pradėjusi veikti Atviroji jaunimo erdvė. Tai yra atvira, saugi, nemokama, neįpareigojanti vieta 14–19 metų jaunimui. Atviroji jaunimo erdvė 2022 m. peraugo į Atvirąjį jaunimo centrą „LANG‘as“, kur jaunimas turi saugią erdvę rinktis po pamokų ir turiningai leisti laisvalaikį bei mokytis iš patirties lydimi organizatorių, jaunimo darbuotojų ir savanorių komandos. 2023 m. Atvirasis jaunimo centras savo iniciatyva pradėjo įgyvendinti mobilųjį darbą su jaunimu numatytoje Kėdainių rajono kaimiškiosiose seniūnijose pagal Jaunimo reikalų agentūros finansuojamus projektus. Kėdainių suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centro internetinėje svetainėje įvardytas mobiliojo darbo su jaunimu pagrindinis tikslas – užtikrinti jaunų žmonių turiningą laisvalaikį, ugdomąsias, socialinę integraciją ir vykdyti jaunimo įgalinimą jų gyvenamosiose teritorijose, atsižvelgiant į individualius konkrečių teritorijų jaunimo poreikius, skatinti dialogą tarp jaunimo ir bendruomenės, taip pat pagal poreikius vykdyti individualų, konsultacinį darbą su jaunimu ir jų šeimos nariais.

Svarbu pabrėžti, kad jaunimo užimtumas atsiskleidžia ne tik per ekonominius, bet ir per socialinius pokyčius. Kėdainių jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras, bendradarbiaujant su Užimtumo tarnyba, Jaunimo reikalų agentūra ir kitais partneriais, 2024 m. kovo 6 d.–2028 m. vasario 29 d. įgyvendina projektą „Jungtys“, kurio pagrindinis tikslas – mažinti neaktyvių jaunų žmonių skaičių, tikslingai dirbant su mažiau galimybių turinčiais jaunuoliais (potencialiais NEET) ir NEET grupėje esančiais jaunuoliais. Projekto metu dalyviams teikiamos įvairios paslaugos, siekiant jaunuoliams padėti sugrįžti į darbo rinką ir (ar) švietimo sistemą, lavinant jauno žmogaus asmeninius ir socialinius įgūdžius, integruotis į visuomenę, taip prisidedant prie skurdo ar socialinės atskirties mažinimo. G. Kvieskienė, V. Kvieska, E. Celešienė (2020) akcentavo, kad siekiant jaunimą įtraukti į darbo rinką, mažinti atskirtį ir NEET jaunuolių skaičių, būtina stiprinti tarpsektorinę partnerystę ir plėtoti lanksčias paslaugas ir kvalifikacijos tobulinimo galimybes. Tai pat pabrėžiama, kad svarbu stiprinti Užimtumo tarnybos, viešojo ir privataus bei nevyriausybinių sektoriaus partnerystę, teikiant paslaugas ir sudarant sąlygas jaunimui, pradedančiam savo verslą, kad darbuotojai galėtų teikti labiau individualizuotą paramą jaunimui, ypač kaimo vietovėse.

Verta paminėti ir Kėdainių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurą, įgyvendinantį jaunimo saugesnio ir sveikesnio gyvenimo veiklą. Nuo 2021 m. kartu su kolegomis Biržų ir Anykščių savivaldybių visuomenės sveikatos biurais įgyvendina projektą „Saugesnis ir sveikesnis jaunimo gyvenimas“, kuris finansuojamas Europos ekonominės erdvės mechanizmo bendrojo finansavimo, valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšomis. Įgyvendinant projekto veiklas yra diegiamas adaptuotas ir išplėstas jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (JPSPP) modelis. Kėdainių rajone dirba du koordinatoriai ir psichologas, kurie teikia informaciją ir tikslines konsultacijas Kėdainių rajono jaunimui nuo 14 iki 29 metų amžiaus.

Išvados

1. Mokslinėje literatūroje socialinė atskirtis apibūdinama kaip kompleksinis reiškinys, kylantis iš socioekonominės nelygybės, kuris pasireiškia konkrečių grupių apribojimu lygiaverčiai dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagrindinės jaunimo socialinės atskirties priežastys: mažas užimtumas, nedarbas, sudėtinga materialinė padėtis, įvairios priklausomybės, ribotas švietimo bei socialinių tinklų prieinamumas.

2. Atliktas Kėdainių rajono Jaunimo problematikos tyrimas parodė, kad vienos iš pagrindinių jaunimo socialinių problemų: nedarbas, ribotos užimtumo galimybės ir veiklų įvairovė. Nesprendžiamos šios problemos nulemia ir jaunimo socialinės atskirties atsiradimą.

3. Siekiant jaunimo socialinės atskirties prevencijos didinimo, Kėdainių rajone veikia nemažai įvairių organizacijų, kurių veiklos orientuotos į jaunimo socialinių įgūdžių gilinimą, saviugdą, vertybių ugdymą, bendravimo ugdymą. Viena iš pagrindinių organizacijų yra Atviroji jaunimo erdvė, bendradarbiaujanti su kitomis jaunimo organizacijomis ir valstybės, savivaldybės institucijomis, kad jaunimui būtų pasiūlytos jų poreikius labiausiai atitinkančios veiklos bei paslaugos.

4. Socialinė jaunimo atskirtis mažėja užtikrinant prieinamą kokybišką švietimą, užimtumo ir laisvalaikio galimybes bei skatinant jaunimo savanorystę ir bendruomeniškumą. Tam pasiekti būtina stiprinti vietos bendruomenių iniciatyvas, skatinti jaunimo organizacijų veiklą. Taip pat svarbu didinti vietos valdžios dėmesį jaunimo įtraukimui į sprendimų priėmimą.

Literatūra

1. Ališauskienė, M., Baltrušaitytė, G., Bučaitė-Vilkė, J., Indriliūnaitė, R., Leonavičius, V., Maslauskaitė, A., Žilys, A. (2015). *Socialinė atskirtis ir geras gyvenimas Lietuvoje*. Kolektyvinė monografija.
2. Brazienė, R., ir Merkys, G. (2012). Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: stebėsenos indikatorių paieškos problema. *FilosoFija. sociologija*, 23(2).
3. Daugirdas, V., Baranauskienė, V., Burneika, D., Kriaučiūnas, E., Mačiulytė, J., Pocius, A., Ribokas, G. (2019). Netolygaus regioninio vystymosi problema Lietuvoje: socio-ekonominiai gerovės aspektai. Kolektyvinė monografija.
4. Kėdainių suaugusiųjų ir jaunimo mokymo centras. Projektas „Jungtys“. Prieiga per internetą: <https://smc.kedainiai.lm.lt/projektai/es-projektai/> (žiūrėta 2025 02 14).
5. Kėdainių rajono savivaldybės jaunimo tyrimo problematikos tyrimo ataskaita. (2022). Prieiga per internetą: <https://kedainiai.lt/doclib/28is0kuoqyg3usf1tuhrhjyatgf9zemz> (žiūrėta 2025 02 01)
6. LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. 2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871. Valstybės žinios, 2003, Nr. [119-5406](#)
7. Kvieskienė, G., Kvieska, V., Celiešienė, E. (2020). Steps for the Empowerment and Protection of NEET1 Youth in Rural Areas. The Case of Lithuania. *Socialinis ugdymas*, 53(1).
8. Mobiliojo darbo su jaunimu Kėdainių rajone vietų / aplinkos, kur galėtų vykti mobilusis darbas su jaunimu analizė ir rekomendaciniai siūlymai. 2022. Kėdainiai.
9. Okunevičiūtė-Neverauskienė, L., Pocius, A. (2024). Lietuvos jaunimo išsilavinimo skirtumų įtaka nedarbiui. *Social Education/Socialinis Ugdymas*, 61(1).
10. Rėklaitienė, D., Požrienė, J., Ostasevičienė, V., Gaižauskienė, A. (2010). Globos įstaigose ir biologinėse šeimose augančių vaikų aktyvaus laisvalaikio veiklos. *Ugdymas Kūno kultūra Sportas*, 4(79), 57–63.
11. Šerban, A. M., Brazienė, R. (2021). Young people in rural areas: Diverse, ignored and unfulfilled. Prieiga per internetą: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/106317733/Rural-youth-study.pdf/1fde9ee6-48ce-a2f7-2985-124b44ae46e7> (žiūrėta 2025 01 31)
12. Šilalienė, I., Šukvietienė, A. (2023). Jaunimo įgalinimo Lietuvos savivaldybėse analizė. *Socialiniai tyrimai*, 46(1).
13. Zaleckienė, I. (1998). *Asmuo, visuomenė ir valstybė. Socialinė atskirtis*. Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą. Vilnius: SPG.

SOCIAL EXCLUSION OF RURAL YOUTH: THE CASE OF KĖDAINIAI DISTRICT

Abstract

The aim of this article is to reveal the peculiarities of social exclusion of young people and the possibilities of prevention in Kėdainiai district. The research was carried out using the analysis and synthesis of scientific literature, analysis of secondary data. Based on the results of the study, it can be stated that youth unemployment and low employment are one of the main causes of social exclusion. Limited employment opportunities for young people mean lower incomes, dependence on social benefits and limited opportunities to participate in public life, which leads to their social exclusion. Long-term unemployment and a low choice of activities not only cause economic hardship in the long term but also increase the likelihood of social problems (e.g. delinquency, addictions).

Keywords: youth, social exclusion, prevention, youth work, employment.